

Hallinnollisesti yhtenäinen suomenkielinen peruskoulu

498/12.00.00/2014

SOVV 13.09.2018 § 76

Lisätiedot:

opetuspäällikkö Sari Aarniokoski, puh. 050 382 6265
sivistystoimenjohtaja Heidi Backman, puh. 050 566 8800
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Valtuuston hyväksymän strategian yksi teema on oppimismyönteinen kaupunki, jossa tavoitteena on mm.

- oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen,
- toimivat siirtymät eri asteiden välillä,
- tulevaisuuden tarpeita vastaavia kouluja.
 - hallinnollinen yhtenäiskoulu ja lukio-ohjelma laadittu

Valtuusto päätti vuoden 2018 talousarviokäsittelyssä 13.11.2017 § 54, että suomenkielisessä opetuksessa "selvitetään yhteisen rehtorin vakanssin perustamista Mäntymäen ja Kasavuoren kouluihin peruskoulutasolle".

Hallintosäännön mukaan KH päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta. Rehtorin valinnasta päättää puolestaan valiokunta. Mahdollisesta koulujen yhdistämisestä päättää KV.

Perusopetuksen yhtenäistämisen kyse erityisesti ehyen koulupolun luomista jokaiselle oppilaalle. Oppilaan ehyt koulupolku vuosiluokilla 1-9 luodaan mm. selkeästi yhtenäisestä opetussuunnitelmasta, hyvästä tiedonkulkusta, sujuvista siirtymisistä perusopetuksen sisällä, opettajien välisestä aktiivisesta ja rakentavasta kommunikoinnista ja yhteistyöstä sekä yhtenäisyyttä ja yhteisöllisyyttä systemaattisesti rakentavasta johtamisesta.

Jo vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet määrittivät perusopetuksen opetuksellisen yhtenäisyyden: perusopetukselle määriteltiin yhteinen arvopohja ja tehtävä, ja sen ohjaamiseksi luotiin perusopetukselle yhtenäinen oppimiskäsitys sekä yhteiset tavoitteet. Perusopetuksen tavoitteiden mukaan peruskoulua muun muassa tuli kehittää pedagogisesti ja toimintakulttuurisesti yhtenäisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Myös nykyisissä vuoden 2014 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ajatus perusopetuksen yhtenäisyydestä on vahvasti mukana: perusopetusta tulee opetussuunnitelman perusteiden mukaan kehittää opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, vuosiluokkien muodostaa opetuksellisesti eheä ja kasvatuksellisesti johdonmukainen jatkumo ja opetuksen järjestäjän huolehtia yhteistyöstä ja opetuksen yhtenäisyydestä siitä riippumatta, toimivatko perusopetuksen eri luokka-asteet hallinnollisesti eri yksiköissä tai eri rakennuksissa (POPS 2014). Kansalliset normit ja ohjaus edellyttävät yhtenäistä perusopetusta, mutta hallinnollisesti yhtenäinen peruskoulu on aina paikallinen ratkaisu.

Perusopetuksen yhtenäisyyttä tavoitellaan monilla tavoin ja tasoilla. Opettajankoulutuksessakin pyritään nykyisin siihen, että luokanopettajaksi ja aineopettajaksi opiskelevat kohtaavat jo koulutuksen aikana, esim. että opinnoissa on yhteistoiminnallisia sekaryhmiä. Lisäksi suositellaan, että opetusharjoitteluja tulisi toteuttaa enenevässä määrin yhtenäisissä peruskouluissa, jolloin opettajaksi opiskelevilla olisi mahdollisuus seurata sekä ala- että yläkoulun opetusta.

Yhtenäisessä peruskoulussa lähtökohtana tulisi olla yhtenäinen oppimiskäsitys ja yhteiset kasvatustavoitteet, jotka luovat perustan oppilaan ehyelle koko perusopetuksen kestäväälle oppimispolulle. Yhtenäisessä oppimiskäsitksessä ja kasvatustavoitteessa oppilaan kasvun ja oppimisen tukeminen hahmotetaan suunnitelmallisena, koko peruskoulun kattavana ja monipuolisena kokonaisuutena. Yhtenäisyyttä rakennetaan vahvistamalla ala- ja yläkoulun yhteistyötä erityisesti nivelvaiheissa, yhtenäistämällä oppilashuoltoa ja oppilasarviointia sekä kehittämällä opettajien keskinäistä yhteistyötä. Yhtenäisen peruskoulun katsotaan turvaavan lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä tekijöitä.

Hallinnollisesti yhtenäinen peruskoulu on määritelmä, jolla tarkoitetaan yhden rehtorin alaisuudessa toimivaa kaikki perusopetuksen vuosiluokat sisältävää koulua. Se voi toimia yhdessä tai useammassa toimipisteessä, mutta hallinnollisesti henkilöstö on yhtenäinen. Perusopetuksen yhtenäisyys on tällöin käsitteenä laaja ja korostaa eri luokka-asteita käsittävien koulujen välistä opetussuunnitelmallista yhteistyötä. Hallinnollisesti yhtenäinen peruskoulun on vasta hallinnollisesti yhtenäinen, ei vielä pedagogisesti taikka toiminnallisesti yhtenäinen.

2016 käyttöön otettu opetussuunnitelma korostaa yhteisöllisyyttä, yhteistyöhön perustuvaa toimintakulttuuria ja oppilaan yhtenäistä koulupolkua. Sen tavoite on luoda oppilaalle eheä kasvun ja oppimisen jatkumo. Siinä painotetaan tulevaisuudessa tarvittavaa sivistystä ja laaja-alaisen osaamisen taitojen merkitystä sekä oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Kuntaliitto kirjoittaa julkaisussaan ”Sivistyksen suunta 2025” seuraavasti:

”Kouluverkkojen rakennetta kehitetään niin, että kaikki vuosiluokat 0–9 ovat paikalliset mahdollisuudet ja tarpeet huomioiden enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Se luo oppilaalle turvallisemman kasvuympäristön koko esi- ja peruskoulun ajaksi ja eheyttää oppilaan koulunkäyntiä sekä poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä.

Opettajankoulutusta kehitetään siten, että se tukee kaikille yhteisen peruskoulun toteuttamista. Opettajakoulutus antaa nykyistä laaja-alaisemman kelpoisuuden opettaa joustavasti eri kouluasteilla.

Kaikille yhteisessä peruskoulussa luokanopettajien ja aineenopettajien yhteistyö tiivistyy luonnostaan. Mahdollisuus käyttää opettajia joustavasti eri vuosiluokilla parantaa opetuspalvelujen laatua ja opettajien osaamisen hyödyntämistä. Kaikille yhteinen peruskoulu edistää opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista ja eheyttää koulun toimintakulttuuria. Kaikille yhteisessä peruskoulussa katsotaan laajemmasta

näkökulmasta koulun johtamista, opettajuutta, henkilökunnan osaamista ja oppimisympäristöjä. Se tukee paremmin perusopetuksen kokonaisvaltaisempaa kehittämistä ja toiminnan tehostamista. Kaikille yhteinen peruskoulu lisää pedagogista osaamista ja edistää uusien toimintamallien ja opetusjärjestelyjen käyttöönottoa.”

Julkaisussa esitellään myös, millä toimilla tavoitteisiin päästään:

”Kouluverkkojen rakennetta kehitetään paikallisista lähtökohdista ja tarpeista lähtien, siten että kaikki vuosiluokat 0–9 ovat enenevässä määrin fyysisesti yhdessä. Kaikille yhteinen peruskoulu eheyttää oppilaan koulunkäyntiä ja poistaa nivelvaiheen ala- ja yläkoulun väliltä.”

Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuurin ja opetuksellisen jatkumon luominen nostaa esille entistä selvemmin tarpeen opettajien väliselle kohtaamiselle ja tiiviille yhteistyölle. Opettajuudessa (luokanopettaja – aineenopettaja) koetut erot hidastavat ja vaikeuttavat yhtenäisyyttä. Fyysisesti toisistaan erillisinä toimivat ala- ja yläkoulut ylläpitävät tätä perusasteen kah-tiajakoa. Koulurakennuksen lisäksi myös muun muassa välituntialue voi rakentaa tai rikkoa yhtenäisyyttä. Toisaalta arjen jakamisella ja arkikohtaamisissa luodaan vuorovaikutusta, joka edistää yhtenäisyyttä ja toiminnan dialogisuutta. Kohtaamisia tapahtuu opettajan työpäivän aikana useita: oman oppilasryhmän kanssa, yksittäisten koululaisten kanssa sekä oppituntien aikana, että niiden ulkopuolella esim. ruokailun yhteydessä, erilaisten opettajakollegoiden kesken, koulunkäyntiavustajien, oppilashuoltoryhmän ja koulun muun henkilökunnan kanssa sekä oppilaiden vanhempien ja paljon myös koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Yhtenäinen peruskoulu luo mahdollisuuden antaa selkeät puitteet eri luokka-asteiden opettajien yhteistyölle ja tarpeen vaatiessa myös yhteiskäytölle opetuksessa. Yhtenäisyys mahdollistaa myös monipuolisen aihekokonaisuuksien toimintamallin.

*Pedagogisesti ja toiminnallisesti yhtenäisen peruskoulun vahvuudet (Selvityksessä hyödynnetyt tutkimukset ja julkaisut **oheismateriaalina**)*

Yhtenäiskoulun pedagogiikan kulmakivet ovat vahva oppilastuntemus, opettajien välinen yhteistyö ja opetussuunnitelmaratkaisut. Oppilaantuntemus, joka on yhtenäisen peruskoulun ehdoton vahvuus ja voimavara, syntyy sillä, että vastuuta oppilaasta jaetaan useamman henkilön kanssa. Opettajien välisellä yhteistyöllä on tässä suuri merkitys. Opettajat, jotka työskentelevät eri luokka-asteiden oppilaiden kanssa, oppivat vuosien saatossa tuntemaan oppilaan lisäksi myös hänen huoltajansa ja muut yhteistyöverkostot. Oppilaalle oppimisympäristö, jossa pedagogisesti ja toiminnallisesti yhtenäinen peruskoulu toteutuu, tuntuu turvalliselta ja tutulta. Kouluvuosiensa aikana koulun säännöt ja toimintatavat ovat tulleet oppilaalle tutuiksi ja hän on luonut pitkäkestoisia ihmissuhteita muihin oppilaisiin ja opettajiin. Yhteys tuttuun ja turvalliseen luokanopettajaan ei katkea herkässä murrosiässä ja aineenopettajat voivat opettaa jo aiemmin kuin vasta ylemmillä vuosiluokilla.

Yhtenäisen peruskoulun toteutumiseksi ratkaisevaa on se, missä määrin opettajat jakavat yhtenäisen identiteetin riippumatta siitä, minkä ikäisten oppilaiden kanssa he työskentelevät. Yhteinen opettajainhuone on oiva maaperä, jossa vuorovaikutusta ja yhteistyötä edistetään. Lukuvuosittain

järjestettävät yhteiset tapahtumat ja tilaisuudet sekä mm. samanaikainen yhteissuunnittelu-aika ovat myös tärkeitä yhteisen identiteetin rakentumisen edistäjiä. Yhtenäisyydellä luodaan myös yhteistä pedagogista toimintakulttuuria ja malleja.

Pedagogisesti ja toiminnallisesti yhtenäisessä peruskoulussa opettajien toimenkuva monipuolistuu alakoulun ja yläkoulun toimintakulttuurien yhtenäistyessä. Opetukselliset ratkaisut rikastuvat ja tulevat joustavimmiksi. Opettajien ennakkoluulot eri kouluasteiden välillä lievenevät ja asenteet muuttuvat, kun tehdään yhteistä opetuksen suunnittelua ja toisilta oppimisesta sekä panostetaan opetukselliseen vuorovaikutukseen.

Yhtenäinen peruskoulu muodostaa pedagogisen ja toiminnallisen kokonaisuuden lisäksi myös hallinnollisen kokonaisuuden. Perusopetuksen yhdistäminen ainoastaan hallinnollisesti ei yksinään uudista pedagogiikkaa eikä siten tuo lisäarvoa oppilaille. Kokonaisvaltainen ja systeeminen yhtenäistäminen edellyttää, että toimintakulttuuri muutetaan yhtenäiseksi ja parhaimmillaan myös fyysiset puitteet yhdistävät opetusta ja oppimisympäristöjä.

Yhtenäisyyden haasteet

Yhtenäisen toimintakulttuurin rakentamisessa yhdeksi suurimmista haasteista nousee ala- ja yläkoulujen lähtökohtaisesti toisistaan poikkeavat toimintakulttuurit erilaisten opettajajärjestelmien takia. Luokanopettaja järjestelmässä opettaja työskentelee ja on vastuussa pääsääntöisesti yhdestä ryhmästä ja mahdollisesti jopa useamman vuoden ajan, kun taas aineenopettaja opettaa useaa ryhmää yhden koulupäivänkin aikana ja ryhmät vaihtuvat tiuhaan. Näiden järjestelmien ominaispiirteet ja erot hidastavat peruskoulun kokonaisvaltaista kehittämistä. Se, mikä on toisaalta yhtenäisen peruskoulun vahvuus, aiheuttaa samaan aikaan suuria haasteita yhteisölliselle ja yhtenäistävälle toiminnalle. Aineenopettajat eivät välttämättä saavuta oppilaantuntemuksessa samaa monipuolisuutta kuin luokanopettajat, johtuen opetusryhmien tiuhasta vaihtumisesta. Tämän takia onkin suotavaa, että aineenopettajien ja luokanopettajien välinen kumppanuus olisi oppilaan koulupolun aikana tiivistä. Eri luokka-asteiden yhteistoiminnalla tavoitellaan yhteistä käsitystä opettajuudesta ja koulun toimintakulttuurista. Pedagogisesti yhtenäinen peruskoulu toteutuu parhaiten, kun opettajien välillä on toimintaympäristössä riittävästi arkikohtaamisia. Jos ala- ja yläkoulu sijaitsevat fyysisesti toisistaan erillään, on tiiviin yhteistyön tekeminen haasteellisempaa. Satunnaiset kohtaamiset (esim. yhteiset suunnittelupäivät) eivät riitä pedagogisesti yhtenäisen toiminnan toteuttamiseen.

Kahdessa eri rakennuksessa toimivan yhtenäisen peruskoulun on vaikea saada hyötyä siitä, minkä katsotaan olevan yhtenäiskoulun ehdoton vahvuus: oppilaan oppimisympäristö pysyy pääpiirteissään samana siirryttäessä alakoulusta yläkouluun. Samassa rakennuksessa olevassa yhtenäiskoulussa oppilaat saavat opiskella tutussa toimintaympäristössä tuttujen opettajien kanssa koko peruskoulun ajan. Yhteiset säännöt, tilat, opettajat ja opetussuunnitelma tuovat uusia mahdollisuuksia erityisesti 1-6 luokkien opettamiseen, koska käytössä ovat myös aineenopetusluokkien tilat sekä välineet. Eri-ikäiset lapset tukevat myös toistensa kokonaisvaltaista kehittämistä.

Yhtenäisyyttä tulee rakentaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. Yhtenäisyyden, erityisesti pedagogisen yhtenäisyyden, täytyy näkyä myös koulun arjessa ja opettajien työn organisoinnissa. Pedagogisesti yhtenäisessä peruskoulussa suunnittelu ja toteuttaminen tehdään alusta alkaen pedagogisen yhtenäisyyden näkökulmasta. Se tarkoittaa yhteisen sävelen löytämistä toimintatavoissa, oppimisympäristön järjestämisessä ja työtavoissa. Yhtenäisyyden rakentumista hidastaa ja vaikeuttaa kuitenkin se tosiasia, että erilaisia asiantuntijuuksia sisältävässä kouluorganisaatiossa yksittäisen opettajan työ näyttäytyy itsenäisenä ja antaa opettajalle pedagogisen vapauden omassa opetuksessa. Tästä syntyy koulun sisälle lukuisia erilaisia tulkintoja siitä, mitä opettajana työ oikein on. Siksi päivittäiset kohtaamiset koulun käytävillä, luokkahuoneissa, ruokalassa, taukutiloissa ja välitunti-alueilla ovat merkityksellisiä. Ne muokkaavat koko koulu yhteisöä ja vaikuttavat myös yhtenäisyyden määrään ja yhteisöllisyyden asteeseen. Parhaimmillaan tilaratkaisuilla edistetään yhtenäisyyttä ja rikastutetaan vuorovaikutusta.

Toiminta Kauniaisten suomenkielisissä peruskouluissa

Kauniaisten suomenkielisillä peruskouluilla, Mäntymäen koululla ja Kasavuoren koululla, on pitkä perinne yhdessä tehdyistä koulujen kehittämistöistä ja -projekteista. Peruskoulujen tulevaisuusohjelmat (ensimmäinen 2009-2013, toinen 2013-2017, kolmas 2017-2021) ja vuonna 2016 päätöksen saatettu opetussuunnitelmauudistus on tehty koulujen välisellä tiiviillä yhteistyöllä, jossa molempien koulujen koko opetushenkilöstö oli osallisena erilaisissa ryhmissä, joihin kuului opettajia vuosiluokilta 1-9. Lisäksi perusopetukseen laaditaan vuosittain perusopetuksen yhteinen toimintasuunnitelma. Myös toiminnan toteutumisen arviointi tehdään yhdessä. Toiminnallista yhtenäisyyttä edistetään yhteisillä hankkeilla, henkilöstökoulutuksilla ja toiminnansuunnitteluilla, joiden toteuttamista varten koulujen yhteissuunnittelu-aika on laitettu pidettäväksi samaan aikaan. Kouluilla on käytössä yhteinen Unelmakoulu-alusta, joka kokoaa koulun digitaaliset oppimis- ja työskentely-ympäristöt. Uusimpana yhteisenä digitaalisena projektina on valmistunut eGrani, joka kokoaa ja välittää tietoa koulujen toiminnasta opilaille, huoltajille ja henkilöstölle helposti saatavaksi ja käytettäväksi.

Peruskoulujen rehtorit, apulaisrehtorit ja johtoryhmät sekä eri hanketiimit tekevät tiivistä yhteistyötä yhteisen toimintakulttuurin vahvistamiseksi. Yhteistä toimintakulttuuria edistetään lisäksi yhteisillä tapahtumilla ja monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla.

Kauniaisten ruotsinkielisen perusopetuksen pilotointi

Granhultin koulun rehtorin siirtyessä uusiin tehtäviin keväällä 2017, päätettiin ruotsinkielisessä perusopetuksessa olla täyttämättä virkaa ja sen sijaan pilotoida yhden yhteisen rehtorin mallia. Rehtorin rinnalla molemmilla kouluilla on oma virka-apulaisrehtorinsa. Pilotoinnin tavoitteena on luoda yhteisempi toimintakulttuuri ruotsinkieliseen perusopetukseen ja rakentaa koulujen yhteistyötä vahvemmaksi. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa ei ole samanlaista perinnettä koulujen yhteistyöstä kuin suomenkielisessä perusopetuksessa. Pilotoinnin ensimmäinen arvio tehtiin kyselynä henkilöstölle tammikuussa 2018. Kyselyn tulokset esiteltiin ruotsinkieliselle opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunnalle 16.1.2018 § 9. Tähän mennessä saadut

kokemukset pilotoinnista ovat, että johtoryhmät toimivat kokonaisuutena, jossa ymmärrys ja yhteistyö koulujen välillä on parantunut. Henkilöstö on aloittanut yhteistyön ja laajentaneet verkostojaan oman koulun ulkopuolelle. Virka-apulaisrehtoreiden rooli lähiesimiehenä on selkeytynyt. Hagelstamin koulussa koetaan, että heillä ei ole rehtoria läsnä arjessa. Pilotointi jatkuu vielä lukuvuoden 2018-2019, jolloin pyritään parantamaan lähiesimiehen läsnäoloa.

Ruotsinkielisessä opetuksessa tehdään parhaillaan laajaa selvitystä, jossa mietitään ratkaisuja esiopetuksen toteuttamiseen, perusopetuksen hallinnolliseen rakenteeseen sekä koulujen tilojen käyttöön. SUUS käsittelee selvitystä myöhemmin syksyllä 2018.

Yhtenäiskoulujen johtamisen vaihtoehtoja

Yhtenäiskouluissa on käytössä erilaisia paikallisia johtamisratkaisuja, joiden syntymiseen vaikuttaa esim. koulujen oppilasmäärät, henkilöstön määrä, virkarakenteet, koulujen kiinteistöt ja niiden sijainti, koulujen toiminta, erityistehtävät jne. Nämä paikalliset erilaisuudet vaikeuttavat vertailun tekoa ja nämä taustatiedot tulisi huomioida vertailua tehtäessä.

Pääkaupunkiseudun kuntien yhtenäiskoulujen johtamisessa käytössä olevat ratkaisut:

- kaksi rehtoria ja kaksi apulaisrehtoria
- kaksi rehtoria ja kolme talovastaavaa
- rehtori ja kaksi virka-apulaisrehtoria
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja kaksi apulaisrehtoria
- rehtori, virka-apulaisrehtori, apulaisrehtori ja vararehtori
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja kaksi vararehtoria
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja kaksi johtavaa opettajaa ja talovastaava
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja kolme johtavaa opettajaa
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja vararehtori
- rehtori, virka-apulaisrehtori ja johtava opettaja
- rehtori ja virka-apulaisrehtori
- rehtori, kaksi apulaisrehtoria ja kaksi koordinaattoria
- rehtori ja kolme apulaisrehtoria
- rehtori ja kaksi apulaisrehtoria
- rehtori, apulaisrehtori ja vararehtori
- rehtori ja apulaisrehtori

Hallinnollisesti yhtenäisen peruskoulun taloudelliset vaikutukset

Virkaehtosopimus (OVTES) määrittelee rehtoreiden palkan koulun koon (oppilasmäärä ja henkilöstö) mukaan. Kauniaisten suomenkielisten perusopetuksen kouluista (n. 800) muodostettavan yhtenäiskoulun rehtorin tehtäväkohtainen kuukausipalkka olisi n. 4 750 euroa (OVTES 2018). Rehtorilla on sopimuksen mukaan vuosisidonnaisia lisiä enintään kolme: 10 v. (5 %), 15 v. (5 %) ja 20 v. (10 %). Virka-apulaisrehtorin palkka määräytyy yhtenäiskoulun rehtorin tehtäväkohtaisesta palkasta, vähentämällä siitä 7 %. Yhtenäiskoulun virka-apulaisrehtorin tehtäväkohtaisen palkan suuruus on siten n. 4 420 euroa. Virka-apulaisrehtorin vuosisidonnaiset lisät ovat kuten rehtorin.

345 oppilaan yläkoulun rehtorin tehtäväkohtainen palkka on 4 181 euroa ja 450 oppilaan alakoulun rehtorin tehtäväkohtainen palkka on 4 019 euroa. Lisäksi rehtorille maksetaan tehtävän vaativuudesta n. 120 euroa kuukaudessa sekä tehtäväkohtaista korotusta n. 400 euroa. Opettajaviran ohella toimivat apulaisrehtorit saavat esimiestehtävästä erillisen korvauksen (n. 300 euroa/kk) ja opetusvelvollisuuden huojennuksen 2-6 vvt osoitetuista tehtävistä riippuen.

Rehtoreilla opetustuntimäärä on koulun koosta riippuen 38-494 tuntia vuodessa, suurissa kouluissa työnantaja voi kuitenkin vahvistaa opetusmäärän nollassi. Rehtorin opetusmäärää vahvistettaessa otetaan huomioon mm. oppilaitoksen koko, johdettavien määrä, koululle määrätty erityinen koulutustehtävä, useamman koulun johtaminen, rehtorin budjettivastuu ja muut paikalliset erityisolosuhteet. Virka-apulaisrehtoreiden opetusvelvollisuus määräytyy rehtorin opetusvelvollisuuden mukaisesti.

Johtamisjärjestely	Kustannus*	Muutos verrattuna nykytilanteeseen
Kaksi rehtoria ja kaksi apulaisrehtori	173 700€	Nykytila
Yhtenäiskoulu		
Rehtori ja virka-apulaisrehtori	169 400€	- 4 300€
Rehtori ja kaksi virka-apulaisrehtoria	248 200€	+ 74 500€
Rehtori, virka-apulaisrehtori ja apulaisrehtori	179 600€	+ 5 900€
Rehtori, virka-apulaisrehtori ja kaksi apulaisrehtoria	189 400€	+ 15 700€
Rehtori, virka-apulaisrehtori, apulaisrehtori ja vararehtori	181 000€	+ 7 300€
Rehtori, virka-apulaisrehtori ja kaksi vararehtoria	182 500€	+ 8 800€
Rehtori, virka-apulaisrehtori ja vararehtori	170 900€	- 2 800€
Rehtori ja kaksi apulaisrehtoria	110 600€	- 63 100€

* Nykyisen henkilöstön vuosisidonnaisilla ja henkilökohtaisilla lisillä

Kustannuksiltaan kahdessa rakennuksessa toimiva yhden rehtorin ja yhden virka-apulaisrehtorin johtama yhtenäiskouluratkaisu ei juurikaan poikkea nykytilanteesta, jossa kummallakin koululla on oma rehtori ja apulaisrehtorinsa. Tällöin kuitenkin johtamisessa on kaksi henkilöä nykytilaa vähemmän ja johtaminen keskittyy vahvasti rehtoriin ja virka-apulaisrehtoriin. Tästä voi aiheutua johtamistyön jakautuminen toimipisteittäin, jolloin yhtenäisen perusopetuksen rakentaminen vaikeutuu jopa nykytilannetta haastavammaksi.

Jos rehtorin ja virka-apulaisrehtorin rinnalle otetaan 1-2 apulaisrehtoria, nousevat kustannukset hieman nykyisestä, mutta johtamisessa säilyy kuitenkin nykyinen määrä henkilöitä. Opetustyönsä ohessa toimiva apulaisrehtori tai vararehtori on johtamiskokonaisuudessa pieni kustannuslisä.

Yhden rehtorin alaisuudessa toimiva kahteen eri rakennukseen sijoittuva n. 800 oppilaan yhtenäinen peruskoulu vaatii hyvän hallinnon varmistamiseksi

rehtorin lisäksi riittävästi henkilöitä, joille on varattu työaika hallintotehtäviin. Lisäksi johtajan läsnäolo toimipisteissä on henkilökunnalle ja oppilaille tärkeää. Vaihtoehto, jossa näin suuri peruskoulu toimisi ainoastaan rehtorin ja yhden virka-apulaisrehtorin johtamana, ei pystyisi vastaamaan siihen johtamisen ja hallinnoinnin tarpeeseen, mikä kahden toisistaan erillään olevien toimipisteiden arjessa tulee esiin. Tällöin tarpeeseen tulisi vielä lisäksi opettajatyön ohessa toimiva apulaisrehtori tai apulaisrehtoreita. Rehtorin ja kahden virka-apulaisrehtorin malli on kuitenkin nykyisiä johtamiskustannuksia huomattavasti kalliimpi.

Nykyisellään kouluissa on kussakin omat johtoryhmänsä, jotka mm. työstävät koulujen eri opettajatiimien esille tuomia asioita. Lisäksi johtoryhmillä on tärkeä rooli koulun toiminnan ja erilaisten kehittämishankkeiden ohjauksessa. Kahdessa eri rakennuksessa sijaitsevalla koululla olisi todennäköisesti kummallakin edelleenkin tarve omaan johtoryhmäänsä. Lisäksi eri tiimit ja vastuutehtävät jatkuvat kussakin toimipisteessä toiminnan jatkuessa nykyisellä tavalla. Yhtenäinen peruskoulu edellyttää yhtenäisen toimintakulttuurin varmistamiseksi uutena yhteisen johtoryhmän tai vaihtoehtoisesti johtoryhmien yhteistoimintaa nykyistä laajemmin. Näistä erillistehtävistä maksettavat korvaukset säilyvät siten nykyisellä tasolla.

Henkilöstövaikutukset

Opetushenkilöstölle tehtiin kysely yhden rehtorin alaisuudessa toimivasta yhtenäiskoulusta kahdessa rakennuksessa keväällä 2018. Kyselyyn vastasi yhteensä 37 opettajaa, 22 yläkoulusta ja 15 alakoulusta. Kyselyjen vastaukset ovat **oheismateriaalina**.

Kyselyn mukaan henkilöstöllä on suurin huoli rehtorin mahdollisuudesta reagoida nopeasti esiin tuleviin asioihin hänen toimiessa kahdessa eri rakennuksessa. Koettiin, että yksi rehtori ei riitä vastaamaan kahden oppilasmäärältään ison koulun tarpeita. Arkikohtaamisen tärkeys nousi vastauksissa esille.

Opettajien vastauksissa nousi esiin myös, että yhtenäinen peruskoulu koettiin sinänsä hyväksi asiaksi, mutta toimipisteiden etäisyys toisistaan nähtiin hankaloittavan yhteistä toimintaa.

Kasavuoren koulun opettajat jättivät perusopetuksen koulujen hallinnolliseen yhdistämiseen liittyvän kirjelmän (**oheismateriaali**), jossa he ilmaisevat huolensa mahdollisesta hallinnollisesti yhtenäisestä perusopetuksen koulusta sekä toiveensa siitä, että kouluissa on jatkossakin omat rehtorit.

Kauniaisten suomenkielisessä perusopetuksessa on kaksi rehtorin virkaa. Mäntymäen koulun rehtori on toiminut virassaan vuodesta 2009 ja Kasavuoren koulussa toimii tällä hetkellä määräaikainen rehtori aikaisemman rehtorin jäädessä eläkkeelle 2017. Hallinnollisesti yhtenäiseen yhden rehtorin järjestelmään voitaisiin siirtyä joko siten, että perustetaan uusi virka yhtenäiseen peruskouluun, jolloin lakkautettaisiin nykyiset virat, tai muutetaan nykyisistä rehtoriviroista toisen nimike yhtenäiskoulun rehtoriksi ja toinen lakkautettaisiin.

Koska virassa olevalla Mäntymäen koulun rehtorilla on kelpoisuus yhte-

näiskoulun rehtorin tehtävään, voisi hän siirtyä yhtenäiskoulun rehtoriksi, jolloin Kasavuoren koulun rehtorin tehtävä voitaisiin muuttaa virka-apulaisrehtorin tehtäväksi ja julistaa avoin haku. Toinen vaihtoehto on perustaa uusi yhtenäiskoulun rehtorin virka ja laittaa se julkiseen hakuun. Jos virassa olevaa rehtoria ei valittaisi uuteen rehtorin tehtävään, täytyisi hänelle kuitenkin jatkossakin maksaa nykyisen suuruista palkkaa esim. virka-apulaisrehtorina, jolloin tehty muutos olisi kustannuksiltaan hieman kalliimpi kuin nykytila. Kuntatyönantajien vastaukset hallinnolliseen yhtenäistämiseen ja yhden rehtorin yhtenäiskouluun ovat oheismateriaalina.

Perusopetuksen koulut pääkaupunkiseudulla

Espoo:

Espoossa on 77 suomenkielistä peruskoulua, joista alakouluja (vuosiluokat 1-6) on 43, yläkouluja (vuosiluokat 7-9) 13 ja yhtenäisiä peruskouluja (vuosiluokat 1-9) 16. Alakoulujen oppilasmäärät vaihtelevat 63 ja 570 oppilaan välillä, yläkoulujen 240 ja 470 oppilaan välillä. Yläkoulut toimivat kaikki omissa toimipisteissään, kaksi jakaa tilat lukion kanssa. Alakouluista 39 on omassa rakennuksessa, neljä toimii useammassa kuin yhdessä rakennuksessa. Esiopetus kuuluu osaksi koulun toimintaa kuudessa alakoulussa ja 13 toimipisteessä esiopetuksesta huolehtii varhaiskasvatus, mutta tilat ovat yhteiset. Yhtenäiset peruskoulut ovat suuruudeltaan 296-800 oppilasta. 12 Espoon yhtenäiskouluista sijaitsee samassa rakennuksessa, neljällä on useampi toimipiste. Kuitinmäen koulu, Tiistilän koulu, Olarin koulu ja Viherlaakson peruskoulu sijaitsevat kahdessa rakennuksessa.

Kuitinmäen koulu perustettiin 2017, jolloin Tähtiniityn koulu (vl 1-6) ja Kuitinmäen koulu (vl 7-9) yhdistettiin yhtenäiseksi peruskouluksi. Kuitinmäen koulun rakennukset sijaitsevat n. 200m etäisyydellä toisistaan. Tiistilän koulun rakennukset sijaitsevat samalla piha-alueella. Olarin koulu, joka myöskin perustettiin 2017, sijaitsee Opinmäessä (vl 1-6) ja Olarinniityssä (vl 7-9). Opinmäessä vuosiluokilla 1-6 opiskelee n. 220 oppilasta ja Olarinniityssä vuosiluokilla 7-9 n. 270, toimipisteiden välinen matka on n. 1,7km. Yläkoulun kanssa samoissa tiloissa sijaitsee Olarin lukio, joka kuitenkin muuttaa Otaniemeen uusiin tiloihin 2019. Syksyllä 2018 aloittaneeseen Viherlaakson peruskouluun yhdistettiin aiemmin omina kouluinaan toimineet Viherkallion koulu (vl 1-6) sekä Viherlaakson koulu (vl 7-9), joiden etäisyys toisistaan on n. 500m. Koulujen toimipisteet eivät muuttuneet. Yhdistämiseen mentiin, kun Viherlaakson koulun rehtori lopetti tehtävässään. Yläluokkien kanssa samassa rakennuksessa toimii myös lukio.

Espoon yhtenäiskouluissa on rehtorin lisäksi virka-apulaisrehtori, jos koulun koko on 690 oppilasta tai enemmän. Poikkeuksena tästä on Kirkkojärven koulu (n. 700 oppilasta), josta virka-apulaisrehtori puuttuu. Yhtenäiskouluissa, joiden oppilasmäärä jää alle 690 oppilasta, ei ole virka-apulaisrehtoria, vaan koulua johtaa rehtorin apuna apulaisrehtori, jolle johtamistyöhön annetaan opetusvelvollisuuden huojennuksia.

Helsinki:

Helsingissä kaupunginhallitus päätti vuonna 2015 (30.3.2015 § 13), että kaupungin järjestämä suomenkielinen perusopetus pyritään kokoamaan yhtenäisiin, vähintään kaksisarjaisiin peruskouluihin, joissa on kaikki vuosiluokat.

Helsingissä on yhteensä suomenkielistä 99 peruskoulua, joista 7 on erityis- ja sairaalakouluja. Lisäksi Helsingissä on 12 muuta yksityistä ja valtion koulua, mm. vieraalla kielellä opetusta antavat yksityiset koulut. Alakouluja Helsingissä on 49, joista 10 on useampi kuin yksi toimipiste. Alakoulujen oppilasmäärät vaihtelevat 70 oppilaasta 900 oppilaaseen. Vuosiluokkien 7-9 kouluja on 14 ja niiden oppilasmäärät ovat n. 380 ja 470 oppilaan välillä. Yhtenäisiä peruskouluja Helsingissä on yhteensä 29 ja näistä 18 toimii useammassa kuin yhdessä rakennuksessa tai toimipisteessä. Yli 700 oppilaan yhtenäiskouluja Helsingissä on 16.

Erityispiirteen Helsingin kouluverkkoon tuovat yksityiset sopimuskoulut, joita on 14 sekä yksityiset ja valtion koulut, joita on yhteensä 12.

Johtamisrakenteet Helsingin peruskouluissa vaihtelevat koulujen suuruuden ja paikallisten erityisolosuhteiden mukaan. Yhtenäisissä peruskouluissa, joissa oppilasmäärä on n. 750, on yleensä rehtorin työparina virka-apulaisrehtori. Lisäksi johtamisessa voi olla mukana vielä erilaisilla nimikkeillä yksi tai useampi henkilö, koulun koosta ja toimipaikkojen lukumäärästä riippuen.

Vantaa:

Vantaan perusopetuksessa on yhteensä 42 koulua. Vuosiluokkien 1-6 kouluja on 19 (oppilaita 200-690/koulu), vuosiluokkien 1-4 kouluja on 2 (oppilaita 410 ja 460) sekä vuosiluokkien 1-5 kouluja on yhteensä 3 (oppilaita 320-510/koulu). Lisäksi Vantaalla on kouluja, jotka käsittävät vuosiluokat 5-9 (kaksi koulua) ja vuosiluokat 6-9 (kolme koulua). Näissä kouluissa oppilaita on 480-690/koulu. Vuosiluokkien 7-9 kouluja Vantaalla on neljä ja niissä oppilaita on 380-600/koulu. Yhtenäisiä peruskouluja (vuosiluokat 1-9) on yhteensä yhdeksän ja niiden oppilasmäärät vaihtelevat 470 oppilaan ja 950 oppilaan välillä.

Vantaan 42 perusopetuksen koulusta 10 toimii useammassa kuin yhdessä toimipisteessä. Yhtenäiskouluista viidellä on useampi toimipiste.

Vantaalla koulujen johtamisrakenteissa on jonkin verran vaihtelua. Johtamisrakenteista yleisin on rehtori ja apulaisrehtori –työpari (19 koulussa) ja lisäksi useassa koulussa on rehtorin ja apulaisrehtorin lisäksi vararehtori (8 koulua). Kaikki koulut, joissa toimii virka-apulaisrehtori (yhteensä viisi), ovat yhtenäiskouluja. Oppilasmäärä näissä kouluissa on 670-950/koulu, poikkeuksena Kansainvälinen koulu, jossa oppilaita on 470. Suurimmissa virka-apulaisrehtori kouluissa on lisäksi vielä vararehtori.

Yhtenäiskouluselvitys

Suomenkielisen perusopetuksen yhtenäiskoulusta tehtiin selvitystyötä vuosina 2014-2016. Selvitystä on hyödynnetty myös hallinnollisesti yhtenäisen perusopetuksen selvityksessä. Selvitystyön eteneminen ja tulokset ovat luettavissa liitteineen valtuuston pöytäkirjasta 7.11.2016 § 54.

Yhteenveto

Yhden rehtorin alaisuudessa toimiva kahteen eri rakennukseen sijoittuva n.

800 oppilaan yhtenäinen peruskoulu vaatii hyvän hallinnon varmistamiseksi rehtorin lisäksi riittävästi henkilöitä, joille on varattu työaika hallintotehtäviin. Muutoin vaarana on, että hallintotehtäviä siirtyy opettajille erilliskorvauksella. Lisäksi johtajan läsnäolo toimipisteissä on henkilökunnalle ja oppilaille tärkeää. Vaihtoehto, jossa näin suuri peruskoulu toimisi ainoastaan rehtorin ja yhden virka-apulaisrehtorin johtamana, ei pystyisi vastaamaan siihen johtamisen ja hallinnoinnin tarpeeseen, mikä kahden toisistaan erillään olevien toimipisteiden arjessa tulee esiin. Tällöin tarpeeseen tulisi vielä lisäksi opettajatyön ohessa toimiva apulaisrehtori tai apulaisrehtoreita.

Jos rehtorin ja virka-apulaisrehtorin rinnalle otetaan 1-2 apulaisrehtoria, nousevat kustannukset hieman nykyisestä, mutta johtamisessa säilyy kuitenkin nykyinen määrä henkilöitä. Opetustyönsä ohessa toimiva apulaisrehtori tai vararehtori on johtamiskokonaisuudessa pieni kustannuslisä. Tämä ratkaisu olisi kuitenkin kuten nykytila henkilöstömäärältään, mutta toisi mukanaan toimivaltakysymyksiä rehtorin ja virka-apulaisrehtorin välillä, joista saattaa aiheutua epäselvyyttä henkilökunnan keskuudessa.

Kustannuksiltaan kahdessa rakennuksessa toimiva yhden rehtorin ja yhden virka-apulaisrehtorin johtama yhtenäiskouluratkaisu on hieman nykyistä kahden rehtorin ja kahden apulaisrehtorin johtamisjärjestelmää edullisempi, mutta ei merkittävästi. Tällöin kuitenkin johtamisessa olisi kaksi henkilöä nykytilaa vähemmän ja johtaminen keskittyisi vahvasti rehtoriin ja virka-apulaisrehtoriin, jotka olisivat ainoat pääasiallisesti hallintotehtäviä tekeviä henkilöitä. Tämä voisi aiheuttaa johtamistyön jakautumisen toimipisteittäin, jolloin yhtenäisen perusopetuksen rakentaminen vaikeutuu jopa nykytilannetta haastavammaksi. Lisäksi vaarana on, että hallinnon tehtäviä siirtyy opettajille erilliskorvauksella.

Yhtenäisyyttä tulee rakentaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. Yhtenäisyyden, erityisesti pedagogisen yhtenäisyyden, täytyy näkyä myös koulun arjessa ja opettajien työn organisoinnissa. Pedagogisesti yhtenäisessä peruskoulussa suunnittelu ja toteuttaminen tehdään alusta alkaen pedagogisen yhtenäisyyden näkökulmasta. Se tarkoittaa yhteisen sävelen löytämistä toimintatavoissa, oppimisympäristön järjestämisessä ja työtavoissa. Yhtenäisyyden rakentumista hidastaa ja vaikeuttaa kuitenkin se tosiasia, että erilaisia asiantuntijuuksia sisältävässä kouluorganisaatiossa yksittäisen opettajan työ näyttäytyy itsenäisenä ja antaa opettajalle pedagogisen vapauden omassa opetuksessa. Tästä syntyy koulun sisälle lukuisia erilaisia tulkintoja siitä, mitä opettajana työ oikein on. Siksi opettajien päivittäiset kohtaamiset koulun arjessa ovat merkityksellisiä. Ne muokkaavat koko kouluyhteisöä ja vaikuttavat myös yhtenäisyyden määrään ja yhteisöllisyyden asteeseen.

Koulujen hallinnollinen yhdistäminen ei tuo automaattisesti pedagogista muutosta vaan yhtenäisyyden kasvattaminen vaatii yhteistyötä ja yhteistä oppimisenäkemyksiä, jota toteutetaan toiminnassa. Suomenkielisessä perusopetuksessa yhtenäistä toimintakulttuuria ja oppimisenäkemyksiä edistetään ja on edistetty yhdessä laaditun opetussuunnitelman, tulevaisuusohjelman ja lukuvuosisuunnitelmien avulla.

Oheismateriaali:

1. Kustannusten vertailu
2. Henkilöstökyselyn tulokset – Kasavuoren koulu
3. Henkilöstökyselyn tulokset – Mäntymäen koulu
4. Kasavuoren koulun opettajien lausunto (ei julkinen)
5. Espoon alakoulut
6. Espoon yläkoulut
7. Espoon yhtenäiskoulut
8. Helsingin yhtenäiskoulut
9. Vantaan peruskoulut
10. KT:n lausunto
11. Selvityksessä hyödynnetty taustamateriaalin listaus

Sivistystoimenjohtaja:

Pedagogisesti tai taloudellisesti ei ole tehdyn selvityksen perusteella tarvetta siirtyä hallinnollisesti yhtenäiseen peruskouluun. Koulut tarvitsevat jatkossakin riittävästi johtohenkilöstöä, joiden pääasiallisiin tehtäviin kuuluu hallinto. Myöskään oppilaille yhdistyminen ei tuottaisi muutosta, sillä mm. siirtyminen alakoulusta yläkouluun säilyy kaikissa vaihtoehtoissa. Sen sijaan tulisi keskittyä koulujen välisen yhteistyö syventämiseen entisestään ja luoda uusia yhtenäisiä toimintamalleja, joilla varmistetaan mm. oppilaan-tuntemuksen siirtyminen siirtymävaiheissa.

Suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta esittää KH:lle ja edelleen KV:lle, että suomenkielisessä perusopetuksessa jatketaan nykyisellä johtamisjärjestelmällä, jossa Mäntymäen koulussa ja Kasavuoren koulussa on kussakin oma rehtori ja apulaisrehtori.

.....

Jäsen Laitinen ehdotti jäsen Karimaan kannattamana asian palauttamista valmisteltavaksi. Valiokunta toivoo yksimielisesti lisäselvitystä seuraaviin asioihin:

- tasa-arvoinen kohtelu eri johtamismallien osalta,
- selvitys päättävästä toimielimestä asian suhteen (valiokunta vai kaupunginvaltuusto),
- päätösehdotuksen perustelu strategian kautta. Perustelu millä tavoilla päätösehdotus toteuttaa hyväksytyä kaupungin strategiaa,
- nykytilaan tarkempi kuvaus rehtorirakenteesta ja rehtorien/apulaisrehtorien/virka-apulaisrehtorien tehtäväjaosta eri malleissa,
- johtamisen kehittämisen huomioon ottaminen tarkastelussa.

Päätös:

Valiokunta päätti yksimielisesti palauttaa asian valmisteltavaksi.